

АНАЛІЗ ВИТРАТ ВІТЧИЗНЯНИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Домогосподарства здійснюють свої витрати на різноманітні цілі, проте основною метою витрачання коштів, є забезпечення життєдіяльності і розвитку усіх його членів. Витрати домогосподарства являють собою сукупність грошових платежів, які здійснює домогосподарство на основі отриманих доходів, що призначенні для забезпечення належного його функціонування. Найбільшу частину своїх витрат, приблизно 90%, домогосподарства використовують на споживання, тому вони є основними споживачами на ринку товарів і послуг. А особисте споживання, як процес використання споживчих благ для задоволення матеріальних і духовних потреб людей, є найвагомим компонентом ВВП та відіграє важливу роль у розвитку національних економік світу, оскільки є єдиним результатом і метою виробництва.

Загальна сума витрат домашніх господарств залежить від низки чинників, які, з погляду сфери виникнення, можна поділити на внутрішні і зовнішні.

До внутрішніх факторів належать:

- величина сукупних грошових доходів домогосподарства;
- ступінь забезпечення потреб домашнього господарства внаслідок ведення натурального господарства;
- рівень організації ведення бюджету домашнього господарства;
- рівень матеріальних і духовних потреб членів домогосподарства тощо.
- Зовнішніми чинниками є:
  - рівень роздрібних цін на спожиті домашнім господарством товари і послуги;
  - величина державних дотацій, що направляються на фінансування медицини, освіти, транспорту;
  - суми сплачених домогосподарством податків та інших обов'язкових платежів;
  - рівень розвитку споживчого кредитування в національній економіці тощо [1].

Таблиця 1

**Динаміка та структура сукупних витрат
домогосподарств України у 2010–2016 рр., %***

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Споживчі сукупні витрати	89,9	90,1	90,8	90,2	91,6	92,9	93,2
продукти харчування та безалкогольні напої	51,6	51,3	50,1	50,1	51,9	53,1	49,8
алкогольні напої, тютюнові вироби	3,4	3,4	3,5	3,5	3,4	3,3	2,9
непродовольчі товари та послуги	34,9	35,4	37,2	36,6	36,3	36,5	40,5
в т. ч.							
одяг і взуття	6,0	5,7	6,1	5,9	6,0	5,7	5,6
житло, вода, електроенергія, газ та ін.	9,2	9,6	9,9	9,5	9,4	11,7	16,0
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,0	1,7
охорона здоров'я	3,2	3,2	3,4	3,4	3,6	3,7	4,2
Транспорт	3,7	4,0	4,3	4,3	4,3	3,7	3,6
зв'язок	2,7	2,6	2,8	2,8	2,8	2,4	2,3
відпочинок і культура	1,8	1,9	2,0	2,1	1,8	1,5	1,4
Освіта	1,3	1,3	1,3	1,2	1,1	1,1	1,0
ресторани та готелі	2,4	2,5	2,5	2,5	2,3	2,0	2,2
різні товари і послуги	2,3	2,4	2,6	2,6	2,7	2,7	2,5
Неспоживчі сукупні витрати	10,1	9,9	9,2	9,8	8,4	7,1	6,8

* Складено та розраховано за даними [3]

Аналізуючи таблицю 1, можна зробити висновки, що вітчизняні домогосподарства витрачають найбільшу частину свого доходу на задоволення фізіологічних потреб. Так, більша частина всіх витрат спрямовано на придбання продуктів харчування (49,8–53,1%), витрати на

одяг та взуття складають близько 6% всіх витрат. Така особливість фінансової поведінки домогосподарств України зумовлена низьким рівнем доходів та необхідністю задоволення першочергових потреб пов'язаних із життєдіяльністю домогосподарств.

Окрім того, значна частина ресурсів витрачається на придбання непродовольчих товарів та отримання, близько 40,5% загального доходу. Щодо витрат домогосподарств на освіту та відпочинок, то вони є доволі незначними й становлять відповідно 1 – 2,1%. Також незначна частка спрямовується і на охорону здоров'я, не більше 4,2%.

Враховуючи вищенаведені дані, можна зробити висновок про спрямованість споживчої поведінки вітчизняних домогосподарств на задоволення потреб у харчуванні, одязі та взутті, що вказує на низький рівень добробуту.

Останніми роками в Україні дещо зростає частка видатків домогосподарств, що припадає на оплату послуг. Однак більшою мірою це пов'язано не з покращенням якості чи асортименту наданих послуг, а з підвищенням цін і тарифів на них. Частка витрат на проживання в готелях та відвідування ресторанів є доволі низькою і не перевищує 2,0 – 2,5% від загальної суми сукупних витрат в місяць, що становить в середньому 40 – 80 гривень.

Витрати на транспорт, до яких відносять витрати на придбання нових транспортних засобів та тих, які були у користуванні, запчастини до них та спеціалізовані засоби по догляду за ними, які не використовуються на постійній основі, послуги, що надаються населенню різними видами транспорту також доволі незначні та не перевищують 4,3% від загальних витрат.

Як бачимо з таблиці 1, проаналізовані показники споживчих витрат дають підстави зробити висновки, що життєвий рівень домогосподарств України за останні роки майже не змінився.

Неспоживчі грошові витрати включають поточні затрати, пов'язані з веденням особистого підсобного господарства, грошову допомогу родичам та іншим особам, витрати на купівлю нерухомості, на будівництво та капітальний ремонт житла та господарських будівель, на купівлю свійських тварин та багаторічних насаджень для особистого підсобного господарства, на придбання цінних паперів, сплату аліментів, обов'язкових податків (крім оподаткування доходів фізичних осіб), а також інші грошові витрати, які не згадувалися раніше. Оцінка динаміки неспоживчих витрат домогосподарств вказує на тенденцію їх зниження від 10,1% у 2010 р. до 6,8% у 2016 р., що можна пояснити низьким рівнем доходів населення.

Можна зробити висновок що, споживча поведінка населення спрямована на продукти харчування та товари першої необхідності, на

оплату житлово-комунальних послуг. Витрати домогосподарств на освіту, відпочинок та культуру, охорону здоров'я є інвестиціями у розвиток людського потенціалу, однак ці групи витрат в Україні є доволі низькими. Особливістю споживчої поведінки вітчизняних домогосподарств є обмеження витрат на відпочинок та задоволення соціально-культурних потреб членів домогосподарств. Це зумовлено недостатнім рівнем доходу домогосподарств.

Отже, на нашу думку, з метою покращення фінансової поведінки домогосподарств доцільно на загальнодержавному рівні розробити заходи спрямовані на підвищення економічної активності громадян та зростання рівня трудових доходів населення.

Література:

1. Кізима Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку: монографія. Київ: Знання, 2010. 431 с.

2. Проданова І.І., Болонна М.В. Оцінка доходів і витрат домогосподарств України в сучасних економічних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 617–622.

3. Структура сукупних витрат домогосподарств. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/gdvdg_rik/dvdg_u/strukt2010_u.htm (дата звернення 10.04.2018)

Білан Олександр Анатолійович

ст. гр. ФМ-12, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сидор І.П.

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Із часів незалежності України розпочався процес формування та розвитку відповідної фінансової системи держави однією із ключових ланок якої є місцеві бюджети. Місцеві бюджети активно впливають на соціальні і економічні процеси в адміністративно-територіальних одиницях, створюють спроможність для розв'язання загальнодержавних проблем на місцевому рівні та підвищення рівня життя громадян. Водночас, найбільш актуальним питанням сьогодення є нестача фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування та нестабільність їхніх дохідних джерел, що останнім часом набуло загальнодержавної проблеми. Саме тому, забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів у місцевих бюджетах можливе лише в результаті проведення реформ у системі оподаткування та створення нових інституційних